

Behandling saa vidt muligt bør udføres af Lærlingen. — Syvende (eller ottende) Fjerdingaar tilbringes med samme Beskæftigelse paa et tredie Mejeri for at give Lærlingen den nødvendige Lejlighed til at samle Erfaringer angaaende de forskjellige Mejerisystemer og lokale Forskjelligheder. — Ottende (eller syvende) Fjerdingaar endelig samles alle Lærlinger (eller Halvdelen) paa et Mejeri, hvor der gennemgaaes en praktisk og theoretisk Skole saavidt muligt lig Skolen i Lodi. — Her gennemgaaes deres Bøger med dem af en dertil kvalificeret Person. Særlig bør der lægges Vægt paa Maskinlære. De almindeligste Centrifuger, Dampmaskiner, Kjedler, Hestegange, Kjærner, Vægte o. s. v. bør gennemgaaes. Og heldigst vilde det vistnok være, om der til Slutning blev afholdt en Prøve. — Med samtlige Mejerier maa Selskabet lade føre Tilsyn og besørge Fordelingen af Lærlingerne. Disse bør være Tyendeloven undergivne, og deres Forhold iøvrigt ordnes som Selskabets Landvæsenlærlingers.

Jeg indseer godt, at der vil være Vanskelighed forbunden med at sætte denne Virksomhed i Gang. Og den pekuniære Side af Sagen kan maaske i Begyndelsen være besværlig nok. Men ved Imødekommenhed fra de større Mejerigaardes Side kan det meste naaes. — De Fleste, der nu ere inde i Forholdene, ville vistnok indrømme, at det er et Livsspørgsmaal for Danmarks Mejeribrug, at dansk Smør paa Verdensmarkedet vedblivende kan blive anseet som fineste Vare af sit Slags. Men dertil udfordres, at samtlige Herregaardsmejerier strænge sig an. Det er ved disse, at den danske Smørexport har hævet sig til sit nuværende Standpunkt, og det er ogsaa dem, der skulle holde Stillingen, hvis den overhovedet kan holdes.

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Jægerm. Friis fandt ikke, at man af de Meddelelser, som Hr. Bøggild havde givet om Forholdene ved de udenlandske Mejerier, som han havde besøgt paa sin Rejse, fik det Indtryk,

at det danske Mejeri stod væsentlig tilbage. Det forekom ham, at Forsøgsstationen*) paa Raden nærmest maatte betragtes som Humbug, og at der egentlig ikke var noget Væsentligt at lære for os paa andre Steder. Hvad det egentlig kneb med for os herhjemme, var Behandlingen af Ost, men Kand. Bøggild havde jo nu været i Italien og Schweitz, hvor man lavede udmærkede Oste, og det var at haabe, at de Kundskaber, han i den Retning hjembragte fra Udlandet, vilde bringe et godt Resultat.

Kand. Bøggild maatte nedlægge bestemt Indsigelse imod Jægermester Friis's Udtalelser angaaende Forsøgsstationen paa Raden. Det var Talerens Fejl, hvis man af hans Udtalelser havde faaet et saadant Indtryk som nævnt; det var kun hvad Undervisningen angik, at han havde paavist Skyggesiderne, men ellers maatte det siges, at man der arbejdede med Flid. Hvad dernæst den Bemærkning angik, at der ikke var noget for os at lære andre Steder, da troede Taleren ikke, at man kunde sige det; man lærte noget overalt, men man maatte, for at kunne det, være nogenlunde kjendt med Forholdene herhjemme og have saa megen theoretisk Indsigt i Sagen, at man kunde blive opmærksom paa de Fejl, der bleve begaaede.

Jægermester Friis fandt ikke, at der var fremkommet noget, der tydede derpaa.

Kand. Bøggild: Det var naturligvis vanskeligt for den, der stod paa Toppunktet, at lære noget; han skulde imidlertid forstaa at balancere, saa at han ikke faldt ned, og det troede Taleren vilde være Opgaven herhjemme for Øjeblikket.

Etatsraad Tesdorpf havde med Interesse hørt Hr. Kand. Bøggilds Udtalelser og kunde kun sige, at de i deres Helhed bestyrkede den Tro og den Overbevisning, han havde, og som støttede sig til, hvad han havde læst i de nøjagtigste Beretninger, som vel overhovedet eksisterede om Smørimporten i England fra Danmark, Kiel, Normandiet, fra Frankrig i Alminde-

---

*) Ifølge Talerens Ønske bemærkes, at han ved sin Udtalelse nærmest tænkte paa Lærlinguddannelsen ved Forsøgsstationen.

hed, fra Holland og fra Irland, særlig fra Cork. Paa dette Omraade, hvor vi ikke alene maatte konkurrere med hele Europa, men ogsaa med Amerika, som importerede et betydeligt Kvantum Smør i England, var i de sidste 2 à 3 Aar italiensk Smør kommet til, og Importen fra Italien voxede bestandig mere og mere; man sagde i England om det italienske Smør, at det saa at sige for hvert Kvartal eller i det mindste for hvert Aar blev bedre og bedre. For Øjeblikket var imidlertid Smør fra Normandiet det, der blev betalt med den højeste Pris, idet det nemlig betaltes med 143 sh. for 100 Pund, en Pris, som vi dog ogsaa fik, men det danske Smør — saaledes skrev man fra Manchester — havde for Tiden vanskeligt ved at komme i Højde med det franske. Man maatte imidlertid huske paa, at Normandiet for Tiden havde de bedste Græsgange, og at vi vare i Overgangstiden, saa at vi maatte være glade ved, at vi i den — i November Maaned — kunde konkurrere med det bedste eksisterende Smør. Hvad Overgangstiden forøvrigt angik, da forholdt det sig ikke med den nu som i fordums Dage. Taleren kunde saaledes nævne en hel Række af Gaarde, paa hvilke der fandtes et meget betydeligt Antal Køer, der havde kælvet, og paa vedkommende Steder kunde Smørret næsten komme op til, hvad man kaldte Frisk-Mælks-Smør, hvilket var overordentlig respektabelt. Paa Ourupgaard var man ikke saaledes med; der fandtes kun 30 à 40 Køer, som havde kælvet, men Taleren formodede, at Smørret derfra dog havde Krav paa en Pris af 112 Kr. I det Hele taget kunde man sige, at vi i November og December Maaned frembragte et væsentlig bedre Produkt nu, end vi tidligere havde gjort. Samtidig med at vi for Tiden i England opnaaede den højeste Betaling for vort Smør, nemlig 143 sh., blev det holstenske Smør kun noteret til 136 sh., hvilket afgav et aldeles uomstødeligt Bevis for, at vi havde slaaet Holstenerne grundig paa dette Punkt. Taleren havde i Efteraaret læst en Artikkel af Professor Shelborn, der ansees som en af de første Autoriteter paa dette Omraade, hvorpaa vi her bevæge os, og i denne Artikkel citerer han Hamlets Ord: »there is some-thing rotten in the state of Denmark«, og siger, at hvorledes det nu

end forholder sig, saa veed han dog det, at der er intet raad-
 dent ved det danske Smør. Det kunde ikke nægtes, at det
 jo var en overordentlig glædelig Udtalelse af en saadan Auto-
 ritet, og den maatte ogsaa uomtvistelig kaldes rigtig. Glæde-
 ligt var det ogsaa at se, at Fransk mændene trods ulydernes Ge-
 nialitet og Begavelse dog kun ved Hjælp af deres gode Græs-
 gange for en Tid kunde naa pari med det danske Smør, thi
 samtidig med at der som nævnt noteredes 143 sh. for nor-
 mannisk Smør, naaede det øvrige franske Smør kun op til 108
 og 109 sh. i England. — Hvad Raden angik, da arbejdedes
 der meget flittig. Af en interessant Beretning om denne An-
 stalt, hvilken Taleren havde læst, fremgik det, at Osteproduk-
 tionen der var meget respektabel. Professor Fleischmann var
 en meget prisværdig Mand, der havde gjort megen Gavn og
 det netop ved sine Tal, som vare meget paalidelige. Ganske
 vist kunde han komme med en Analyse, der ikke var, som den
 skulde være, men det kunde jo hændes Enhver. Taleren var
 saare vel bekendt med en uheldig Analyse, der engang udsendtes
 fra Raden, men naar man havde opholdt sig i nogen Tid paa
 Raden, kom man snart til at indse, at man maatte tage Hatten
 af for Manden. — Naar der nu blev Spørgsmaal om, paa hvil-
 ken Maade vi skulde indrette os for at kunne holde os paa
 det Standpunkt, vi nu indtage, da skulde Taleren ikke nægte,
 at han var noget betænkelig ved at komme ind paa den Maade at
 uddanne praktiske Mejersker paa, som her var foreslaaet; han stod
 tvivlende over for Spørgsmaalet om, hvorvidt den stadige Skiften
 i Læretiden var det, man skulde attraa, den Vej, man skulde
 slaa ind paa, naar man skulde uddanne praktiske Mejersker for
 Landet i Almindelighed. I den lange Aarrække, Taleren havde
 haft med Mejerivæsenet at gjøre, havde han mest søgt efter
 at faa et gjenoprøvet Personale, der var villigt til at mod-
 tage Vejledning og Undervisning, som man da havde søgt at
 skaffe det paa forskjellig Maade. Paa Warnikam, som Fore-
 dragsholderen nævnte, arbejdede en udmærket dygtig Mand,
 Hr. Otto, som havde været $\frac{1}{2}$ Aar her i Danmark. Han
 havde en stor Indflydelse i Østpreussen og holdt stærkt
 paa Mejeriskoler, og Uddannelsen af det kvindelige Personale

ad denne Vej var vist ikke fejl. — Det var en stor Trøst i disse for Landmanden besværlige Tider, at vi paa det Omraade, her omhandlede, fuldt ud kunde konkurrere med andre Lande og opnaaede en god Betaling for det Produkt, vi kom frem med. Vi maatte ønske, at dette Forhold kunde vedblive, og Taleren vilde, idet han nu til Slutning skulde takke Hr. Bøggild for hans Foredrag, udtale det Haab og Ønske, at det maatte lykkes denne som Landhusholdningsselskabets Konsulent at gavne sit Fædreland paa dette vigtige Omraade.

Professor Segelcke glædede sig over, at der nu gjennem Hr. Bøggild vilde blive tilført Mejeridriften ligesom en ny Hjælp. Taleren skjønnede ikke rettere, end at den Beretning, som Kand. Bøggild havde aflagt om sin Rejse, var meget lovende for hans fremtidige Virksomhed. Hvad Forslaget angaaende Mejeripersonalets Uddannelse angik, da var Taleren tilfreds med, at det var kommet frem, for at Sagen kunde komme under Forhandling, men Kand. Bøggild ventede vistnok næppe, og det gjorde vel mange Andre heller ikke, at Taleren strax kunde give det sin Tilslutning, ligesom Hr. Bøggild vel heller ikke selv ventede, at hans Forslag strax skulde blive sat i Værk. Det var imidlertid som sagt godt, at der kom et Forslag frem, som kunde blive Gjenstand for Forhandling, og Taleren skulde indrømme, at der i Forslaget, selv om der end var noget at indvende imod det, dog laa Tanker, som vare fuldt berettigede, og som det var ønskeligt at faa frem paa den ene eller anden Maade. Dette var imidlertid før Øjeblikket et underordnet Spørgsmaal for Taleren; det Vigtigste for ham var, at Hr. Bøggild nu ligesom havde begyndt sin Virksomhed i Mejerivæsenets Tjeneste, og at denne Begyndelse lovede godt, hvad Taleren, der i lang Tid havde havt med Hr. Bøggilds Uddannelse at gjøre, forøvrigt ogsaa med god Grund havde ventet, at den vilde gjøre.

Jægermester Friis vilde ligesom Bøggild holde paa, at Uddannelsestiden ikke bør være under 2 Aar, men han vilde nødig, at Lærlingen skulde benytte det sidste Aar til at drage omkring til forskellige Steder. Naar de begyndte med at lære med det 18de Aar og i 20 Aars Alderen havde gennemgaaet

det Vigtigste af en Mejerskes Gjerning, vare de endnu ikke paa det Tidspunkt modne til at drage Nytte af at rejse omkring til andre Steder; efter Talerens Mening skulde de først have fungeret som Mejersker og saa derefter sendes ud for at samle Erfaring andetsteds. Hos Taleren var Læretiden to Aar, og naar en eller anden af de unge Piger, som havde lært Mejeriet hos ham, efter at have fungeret som Mejerske andetsteds, kom tilbage til Taleren for at tjene som Mejerske, fik hun Lejlighed til at se sig om paa de fremmeligste Steder i Danmark. Ad den Vej fik Mejerskerne et reelt Udbytte af, hvad de havde seet, og forstode da at benytte alle de Momenter, som havde Betydning for Mejeridriftens Fremme. Det var Talerens Overbevisning, at de unge Piger, der kun skulde lære i halvandet Aar, ikke vilde have meget Udbytte af at se sig om andetsteds, og desuden vilde det ogsaa for Lærestedet være i højeste Grad uheldigt, om det skulde skifte med Lærlingerne i det sidste halve Aar. Det var altsaa, som man saa, Talerens Mening, at Læretiden ikke burde afkortes, og at det var ønskeligt, at Mejersken kunde faa det Bedste at se, men ikke før de vare modne nok til at udnytte det.

Kand. Bøggild vilde i Anledning af Etatsraad Tesdorpf's Bemærkning om Overgangsmørret oplyse, at der ikke kunde være Tale om Overgangsmør, hverken for Normandiets eller Italiens Vedkommende. Grunden dertil var simpelthen den, at i Normandiet vare Køerne ude hele Aaret, i Italien derimod inde hele Aaret. Hvad Osteproduktionen paa Raden angik, da havde Taleren ikke sagt noget om den, men derimod udtalt, at Raden som Lærested maaske kunde findes at være uheldig, idet Eleverne dør paa 6 Maaneder skulde lære at lave 6 à 10 forskellige Slags Oste. — Hvad angik den Lærlingeinstitution, som Taleren havde bragt i Forslag, da betragtede han det som givet, at samtlige Mejerier, der modtog Lærlinger, maatte stilles under Landhusholdningsselskabets Tilsyn, omtrent paa samme Maade som det nu skete for Landvæsenlærlingernes Vedkommende. — Lige over for Jægerm. Friis bemærkede Taleren, at en Uddannelse, der strakte sig over 3 à 4 Aar, var grundigere end den, der kun strakte sig over 2 Aar, men saa

vidt havde Taleren ikke turdet gaa i sit Forslag. Hovedtanken med Forslaget om, at Lærlingerne skulde skifte Pladser, var, at de stadig kunde lære mere.

Etatsraad Tesdorpf: Landmanden skulde følge nøje, hvad der gik for sig paa det store Marked, samtidig med at han, om han end ikke selv lavede sit Smør og sin Ost, skulde være grundig inde i Mejeridriften; dernæst skulde han studere Fodringen af sine Malkekøer, for at han gjennem den bedste S sammensætning af det bedste Foder kunde tilvejebringe den bedste Mælk til sit Produkt. Medens man i Normandiet kan holde Køerne ude hele Vinteren, skulle vi gjennem en S sammensætning af Vinterfoderet kunne tilvejebringe Smør, der kan naa op til det bedste Smør, der eksisterer. Det var kun, naar Husbond arbejdede sammen med Mejersken, som man stadig skulde give Lejlighed til at lære det Bedste at kjende, at det bedste Resultat kunde naaes. Da Taleren første Gang var i Norditalien og paa Sletten omkring Milano saa de store Mejerigaarde producere den fine Parmesanost — dengang var Smørproduktionen dér forholdsvis indskrænket — forbausedes han over, at denne Ost kunde tilvejebringes med Køer, der holdtes paa Stald hele Aaret rundt. Men hvorledes fodrede man ogsaa Køerne her? De fik frisk, grønt Græs hele Tiden igjennem; det var ved Hjælp af Engene, at man kunde tilvejebringe det nævnte fine Mejeriprodukt.

Jægermester Friis kunde fuldstændig slutte sig til Etatsraad Tesdorpf. Det var af stor Betydning, at Mejerieieren havde en stor Interesse for Tilvejebringelsen af et godt Mejeriprodukt, ligesom ogsaa Fodringen var af den største Betydning. Efter Talerens Overbevisning var det en stor Fejl og indeholdt i sig en stor Fare, at Landmændene bildte sig ind, at de kunde lave godt Smør, naar de fodrede med Turnips. Den Risiko, man løb ad den Vej, var saa stor, at man burde advare Landmændene alvorlig mod den.

Præsidenten (Greve Danneskjold-Samsøe) skulde, for at komme tilbage til Mejeripersonalets Uddannelse, bemærke, at han fuldt vel kunde forstaa Jægermester Friis's Udtalelse om det Ønskelige i, at uddannede Mejersker kom til at rejse om-

kring til de bedste Gaarde i Danmark i en kortere Tid for at sætte sig ind i Driften paa disse Gaarde, men han troede ikke, at det vilde være heldigt at gaa over til det Princip, som Kand. Bøggild havde foreslaaet, nemlig at Mejerskolærlingerne skulde tilbringe det andet Læreaar, som efter Talerens Mening absolut var det vigtigste, paa 3 forskjellige Gaarde under 3 forskjellige Mejersker. Det var hans Mening, at det havde grumme megen Betydning, at Lærlingen, naar hun var paa en god Gaard under en dygtig Mejerske, da blev dér i længere Tid og lærte under denne. Det havde, som sagt, sin Betydning, at Lærlingen kom til andre Gaarde, men hun skulde saa være i Besiddelse af saa megen Dygtighed, at hun kunde magte det, hun saa paa disse Gaarde. At begynde det andet Aar med at være 6 Maaneder paa et Sted, dernæst 3 Maaneder paa et andet og endelig 3 Maaneder paa et tredie Sted vilde næppe være heldigt.

Professor Segelcke: Jægermester Friis antydede den Vej, ad hvilken der efter Talerens Mening var Trang til at faa sat noget i Gang, nemlig at gjøre noget for Mejerskernes videre Uddannelse. Som Taleren oftere havde udtalt, opnaaede man efter hans Mening mere ved at arbejde med Mejersker end ved at arbejde med Lærlinger. Allerede for mange Aar siden havde Taleren antydnet den Mangel, der var ved vor Mejeriinstitution, nemlig at Mejerskerne ikke kunde faa Lejlighed til at se sig om. Medens det Personale, der beskæftigede sig med andre Grene af Landbruget, kunde faa Rejseunderstøttelse, holdtes Mejerskerne hele Tiden fængslede og fik ikke andet at se, end hvad de havde lært. Taleren havde derfor arbejdet i Retning af, at ogsaa Mejersker kunde faa Lejlighed til at se sig lidt om, og det var lykkedes ved Hjælp af Generalkonsul Pontoppidans Rundhaandethed, idet han havde stiftet et Legat til Mejeridriftens Fremme i Jylland. Ved Hjælp af dette Legat fik Mejersker og Mejerister, som havde udlært og prøvet deres Kræfter og ønskede at lære mere, Lejlighed til at se sig om i Løbet af en Maanedstid, og denne Virksomhed var nu udfoldet gennem en Række af Aar. Det Eneste, der kunde udsættes paa denne Virksomhed, var, at de

Mejersker, der meldte sig for at faa Legatet, ikke altid vare dem, man helst ønskede at give det, men saa meget var i alt Fald sikkert, at de Mejersker, der havde havt Legatet, havde havt stor Glæde og Nytte deraf i deres senere Virksomhed, og det kunde kun bestyrke Troen paa, at man vilde faa megen Fornøjelse af at sørge for Mejerskernes videre Uddannelse, ved f. Ex. at give dem theoretisk Undervisning. Ved Siden heraf kunde det imidlertid ogsaa være godt, om der blev gjort noget for selve Lærlingerne, og fordi Taleren nu ikke var enig med Hr. Bøggild med Hensyn til den Plan, denne havde forelagt, var han dog ikke imod, at der blev gjort et Forsøg ad den Vej, tværtimod; naar Selskabet vilde give de Penge, der vare nødvendige til Planens Gjennemførelse, og Hr. Bøggild vilde anvende Tid derpaa, vilde et saadant Forsøg have Talerens fulde Tilslutning. Selv om Resultatet muligvis skulde vise sig ikke at svare aldeles til de Forventninger, der maatte næres, var Sagen dog saa vigtig, at den nok kunde fortjene, at der ofredes noget derpaa.

Redaktør Petersen antog, at naar Spørgsmaalet om Mejeripersonalets Uddannelse var kommet frem paa dette Møde, var det ikke alene for at give Kand. Bøggild, der havde tilendebragt sin Udenlandsrejse, Lejlighed til at meddele, hvad han havde seet paa denne, men ogsaa og hovedsagelig fordi Selskabet havde en Følelse af, at det var et meget vigtigt Spørgsmaal, et Spørgsmaal, som vilde faa Indflydelse paa, hvorvidt vor Smørproduktion i det Hele taget i Fremtiden kunde hævde sin Stilling lige over for den Konkurrence, der allevegne fra trængte ind paa os. Det forekom Taleren, at den Stilling, Danmark indtog blandt de smørproducerende Lande, var bleven betegnet som mere holdbar, end den efter Talerens Skjøn i Virkeligheden var. Der forelaa adskillige Tegn paa, at Danmarks Stilling paa det engelske Smørmarked ikke alene var lidt truet, men endogsaa truedes temmelig stærkt. Som allerede fremhævet havde det italienske Smør gjort betydelige Fremskridt i de seneste Aar, og flere end én af de Handlende, der her i Kjøbenhavn beskæftige sig med Smørudførsel, havde for Taleren bestemt hævdet, at den svenske Smørpro-

duktion var i en ganske anderledes Fremgang end den danske, ja, det var endog paastaet, at man ved at udføre Smør herfra og indlade det ovre i Sverrig under Navn af svensk Smør havde kunnet faa en højere Pris for det i England, end om det var udskibet herfra. Saaes der hen hertil samt til, at det svenske Smør havde i London staaet noteret over det danske, forekom det Taleren, at den danske Smørproduktions Stilling virkelig var saaledes, at der var al Grund til, at der gjordes noget, hvis det var muligt, for at den kunde hævede sig.

— Hvad det Forslag om Mejeripersonalets Uddannelse angik, som nu var kommet frem, da forekom det Taleren, at det ikke rigtig ramte dem, der efter hans Skjøn trængte haardst til at faa Vejledning i Mejeridrift, nemlig den store Mængde af Gaarde, som maatte henregnes til de mindre Gaarde. Der maatte, naar der fra Landhusholdningsselskabets Side skulde være Tale om Uddannelsen af Mejeripersonale, ikke alene være Tale om at uddanne et saadant for de større Gaarde; Landhusholdningsselskabet maatte først og fremmest eller i alt Fald for en væsentlig Del ved Behandlingen af dette Spørgsmaal tage Hensyn til, hvad der kunde gjøres for de 70,000 mindre Gaarde, som findes her i Landet, og som have Mejeridrift. Medens Herregaardssmør havde kunnet vedblive at staa i den højeste Pris og havde kunnet konkurrere med det udenlandske Smør, var det nu kommet dertil, at en stor Del af det Smør, der kom fra mindre Gaarde, næppe kunde konkurrere med kunstigt Smør. Der var derfor her, saaledes forekom det Taleren, et Punkt, som der maatte tages et væsentligt Hensyn til, naar der var Tale om Uddannelsen af Mejeripersonalet. Taleren vidste meget vel, at naar Spørgsmaalet toges i den snevreste Forstand, kunde der maaske kun blive Tale om dem, der ligefrem skulde være Mejersker og Mejerister, men der var en stor Klasse af Landbrugere, for hvem Mejerigjærningen ogsaa var af væsentlig Betydning, og denne syntes han, at der ogsaa skulde tages Hensyn til, naar det her behandlede Spørgsmaal bragtes paa Bane. Om Uddannelsen af dette Personale skulde kunne sættes i Gang ved Hjælp af de her i Landet begyndende Mejeri-

skoler, skulde Taleren ikke kunne sige, eftersom han ikke tilstrækkelig havde overvejet det Spørgsmaal.

Kand. Bøggild skulde lige over for Greve Danneskjold-Samsøes og Jægermester Friis's Bemærkninger om det heldige i en 2aarig Læretid paa samme Sted fremhæve den bekjendte Skyggeside ved denne Uddannelse, nemlig at Mejerskerne kun lære at lave Smør efter én Recept; naar den ikke slaaer til, sidder Mejersken fast i det, saa kan hun ikke klare for sig. Hvad dernæst angik Spørgsmaalet om at faa de ældre Mejersker ud at lære mere, noget, som allerede er sat i Gang i Jylland, da var her den Omstændighed at tage i Betragtning, at det var vanskeligt at faa Mejerskerne fri, og derfor havde Taleren i sit Forslag indrømmet det sidste Fjerdingsaar af Læretiden til den videre Uddannelse. — Endelig skulde Taleren med Hensyn til Redaktør Petersens Bemærkning angaaende Exporten til England bemærke, at han ikke var Idealist i den Grad, at han troede, at man skulde naa dertil, at de mindre Gaardes Smør skulde kunne henregnes til det fineste; derimod var der Mulighed for, at de større Gaardes Smør kunde holde sig paa Toppunktet, og derved vilde allerede være vundet en Del; Herregaardenes Renomé vilde falde tilbage paa de andre Gaarde.

Præsidenten maatte bemærke lige over for Hr. Bøggild, at han ikke havde noget imod, at Læringerne skiftede Plads én Gang i Løbet af den 2aarige Læretid, men mod, at de det andet Aar skulde opholde sig paa 3 forskellige Steder. Hvad de mindre Gaarde angik, da havde det været Talerens Agt at drage dem frem, og det havde derfor glædet ham at høre, med hvilken varm Interesse Redaktør Petersen havde talt deres Sag. Det var en Selvfølge, at der, naar der var Tale om Uddannelsen af Mejeripersonale, da maatte tages Hensyn til alle de Steder, hvor et saadant var nødvendigt, hvorfor det skulde glæde Taleren, om man under Diskussionen kom nøjere ind paa hele Spørgsmaalet. Taleren skulde imidlertid henlede Opmærksomheden paa, om ikke Fælles- og Andelsmejerierne virkede meget forstyrrende og skadelig med Hensyn til at vedligeholde Interessen for Mejerivæsenet, om ikke netop

den store og værdifulde Tilgang, som Mejeripersonalet tidligere havde havt fra Gaardmandsklassen, i høj Grad vilde aftage paa Grund af Andels- og Fællesmejeriernes stærke Opkomst. Taleren havde hørt Udtalelser, der lode: »I vore Egne høre Gaardmandsdøtrene op med at tage ud og lære Mejerivæsenet«, og det kunde jo ogsaa godt forstaaes, at den direkte Interesse for Mejerivæsenet maatte aftage paa de Steder, hvor man slog ind paa det Princip at sælge Mælken i Stedet for at lave Smør deraf. Dette var imidlertid et sørgeligt Faktum, thi tænkes kunde det i alt Fald, at Fælles- og Andelsmejerne ikke i Længden kunde holde sig og altsaa aftage i Antal, saa at man pludselig kom til at staa paa det Punkt, at man ikke kunde lave Smør paa de mindre Gaarde. — Hvad Uddannelsen af Mejerilæringer angik, da maatte den efter Talerens Mening være ens, enten Lærningen sagde, at hun efter endt Uddannelse vilde vælge Mejerskestillingen som sit Livserhverv, eller hun vilde vende tilbage til sit Hjem. Taleren kunde ikke skjønne, at der var Grund til at uddanne dem paa forskjellig Vis, og det skete heller ikke hos ham. Naar Gaardmandsdatteren efter endt Uddannelse vender tilbage til sit Hjem, bør hun kunne lave lige saa godt Smør, som der laves paa de større Gaarde. Ganske vist kan det være, at Gaarden, hun vender hjem til, er lille, saa at Produktionen af Smør kun kan ske efter en lille Maalestok, og man derfor ikke kan opnaa en saa høj Pris for Produktet som paa de større Gaarde, men Uddannelsen bør alligevel være ens. Vel havde Hr. Bøggild udtalt, at Læringerne skulde til de større Gaarde, til Herregaardene, men der kunde jo mulig ogsaa gives mindre Gaarde, som havde et godt indrettet Mejerivæsen, og som kunde tjene til Læresteder lige saa godt som Herregaardene; hvor saadanne existerede, skulde Taleren imidlertid ikke kunne paapege. Efter hans Mening var Hovedsagen ene at faa Læringerne til de bedste Steder. Enten der var 30 Køer, eller 100 Køer, kunde Lærningen lære lige godt, men skulde en Lærling senere ud i større Virksomhed, vilde hun absolut være Mejerske, skulde hun dog ikke gjerne afslutte sin Virksomhed paa en mindre Gaard, men paa

en større, dog derfor kunde hun meget godt begynde Læretiden paa en mindre Gaard.

Redaktør Petersen havde ikke kritiseret Hr. Bøggilds Forslag, naar Hr. Bøggild havde udtrykkelig betonet, at Læringerne skulde paa de større Gaarde. For det Første vilde disse næppe slaa til, naar der var Tale om Uddannelsen af det Mejeripersonale, der behøvedes for hele Landet, og for det Andet var der en Del, der talte for, selv om Læringerne ved at være paa de større Gaarde kunde blive dygtigere til at røgte deres senere Gjærning hjemme paa de mindre Gaarde, at man, dersom det var muligt, søgte at faa en Uddannelse sat i Gang, som ikke absolut var knyttet til de store Gaarde, akkurat paa samme Maade som Landhusholdningsselskabet havde fundet sig foranlediget til at sætte en Lærlingeinstitution i Gang paa de mindre Gaarde for Landvæsenselever.

Inspektør Buus: Af den Tone, som gik gennem hele Diskussionen, fremgik det, at Spørgsmaalet om Mejeripersonalets Uddannelse var af saa stor Vigtighed, at det ikke kunde ligge i Hvile, hvilket var af stor Betydning. Hvorledes man skulde gaa frem i denne Henseende, vilde Erfaringen efterhaanden lære. Med Hensyn til Redaktør Petersens Hentydning til, at der burde gjøres noget for de mindre Gaarde, hvilket Spørgsmaal Præsidenten ogsaa havde bragt paa Tale, skulde Taleren gjøre opmærksom paa, hvad forøvrigt Hr. Bøggild ogsaa havde fremdraget, at vi for Tiden havde Havarthigaard som Lærested, ligesom der jo ogsaa var praktisk Uddannelse i Mejerivæsen paa flere af Landbrugsskolerne, som f. Ex. Faurbogaard og Ladelundgaard. Flere af disse Landbrugsskoler vare fortrinlige Læresteder. De bleve godt besøgte og turde vistnok med Hensyn til Oplærelsen af Mejeripersonale for Gaardmandsbrug siges at være af stor Betydning. Man burde derfor ikke underkjennde den Rolle, de spillede, men anbefale dem for Gaardmandsstanden. Hvad Andels- og Fællesmejerierne angik, da skulde Taleren ikke komme ind paa at omtale dem.

Præsidenten kjendte meget godt Havarthigaard, men naar der var Tale om en Uddannelse i det Store, til de 70,000 mindre Gaarde, vilde det, der var nævnt, næppe forslaa, skjøndt

der vistnok desværre næppe vilde melde sig mange af den Slags Lærlinger. Den sorte Sky, som Taleren for Tiden saa drage over Danmark, var Andels- og Fællesmejerierne. Han frygtede meget for, at disse vilde betage mange Gaardmandsdøtre Lyst til og Interesse for at give sig af med Mejerivæsen.

Etatsraad Tesdorpf kunde ikke se, at den Sky, som hans Kollega frygtede saa meget, var saa mørk, som denne ansaa den for at være. Talerens Erfaring gik i den modsatte Retning. For Taleren stillede det sig, som om Andels- og Fællesmejerierne havde gjort Landet en ganske overordentlig Tjeneste. Naar Danmark bedre end de fleste andre Lande kunde komme ud over den nuværende Krise, havde Andels- og Fællesmejerierne en meget væsentlig Andel deri. Interessen for Kreaturholdet, for Kreaturerens Pasning, Fodring og Pleje var voxet i en betydelig Grad paa de mindre Gaarde; hvor man dér tidligere havde holdt 6 à 7 Køer, holdtes der nu det dobbelte Antal, ligesom ogsaa det Kvantum Smør, der nu exporteredes, var dobbelt saa stort som tidligere, og paa Markederne i Kjøbstæderne, hvor de mindre Producenters Varer aldeles ikke respekteret, men betragtet som et saare uheldigt Produkt, oplevede man nu et andet Syn; ja, Husmænd havde i Nykjøbing paa Falster faaet 120 Øre pr. Pund, medens Mejerier, der søgte de bedste engelske Markeder, kun opnaaede en Pris af 112 Øre, noget, som ganske vist ikke var lysteligt at se paa, men som dog i Virkeligheden var overordentlig glædeligt og et Bevis for, at det Opsving, som Mejerivæsenet havde taget her i Landet, var kommet alle Klasser til Gode. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Uddannelsen af Mejersker for de mindre Gaarde, da stillede det sig for Taleren, som om det var en overordentlig vanskelig Opgave at tage fat paa; thi allerede, hvor Talen blot var om at uddanne Mejeripersonale for de større Gaarde, stode Meningerne hinanden diametralt modsatte. Det var de større Gaardes Opgave og Pligt at afgive Uddannelsesskoler for den fremadskridende Kultur paa dette Omraade; det skulde de gjøre, og det gjorde de ogsaa. Taleren kunde ønske, at Spørgsmaalet om Fælles- og Andelsmejerier, som Inspektør Buus ikke vilde ind paa, blev gjort

til Gjenstand for en Diskussion i Landhusholdningsselskabet. I det gamle Mejeriland Holland var det Kvindernes Stolthed at befatte sig med Mejerivæsenet, og dog saa man dér det ene Fællesmejeri opstaa efter det andet; der maatte dog vel altsaa være noget, der talte for deres Opkomst, og dette maatte vel ogsaa kunne gjøres gjældende herhjemme. — Et Uddannelsesmiddel af første Klasse var Udstillingerne. Tilsyneladende saa det nok ud, som om Interessen derfor var svækket, men godt ledede Udstillinger af Mejeriprodukter vare en Løftestang af den største Værdi og allermest for de mindre Gaarde, og derfor burde man holde fast ved Udstillingerne. Ganske vist havde Taleren med Beklagelse seet mindre gunstige Udtalelser om de udstillede Produkter ved en Provinsudstilling, men paa den anden Side havde han ogsaa hørt meget kompetente Autoriteter paa dette Omraade udtale, at Fællesmejerierne i Lolland-Falsters Stift leverede det allerbedste Produkt, saa her stod Udtalelser mod Udtalelser. Det vilde være den største Synd, som Landhusholdningsselskabet kunde begaa mod de 70,000 Gaarde, naar det ikke fremdeles havde sin Opmærksomhed henvendt paa dem, men Forholdene vare saaledes, at disse 70,000 mindre Gaarde gennemsnitlig vare i en meget fornøjelig Fremgang paa Husdyravlens Omraade.

Greve Ahlefeldt-Laurvigen (Brolykke) troede, at det vilde være heldigt, om der kunde komme Samarbejde i Stand mellem Smørproducenten og hans Forhandler af Produktet. Det var uheldigt for Uddannelsen, at der ikke fra Kjøbmanden erholdtes nogen Kritik over Produktet. Før man fik en bestemt Besked fra Kjøbmanden, kunde man ikke komme vidt med Produktionen, og derfor skulde man bede Kjøbmændene om at komme frem med deres Klager. Hvad Spørgsmaalet om Uddannelsen af Lærlingerne angik, da kunde Taleren i høj Grad sympathisere med Hr. Bøggilds Forslag, som jo gik ud paa, at Lærlingerne skulde gennemgaa et toaarigt Kursus saaledes, at det ene Aar skulde tilbringes paa flere Mejerier, hvorimod der fra anden Side er udtalt Ønske om en toaarig Læretid paa et og samme Sted, hvorpaa der skulde følge en videre Uddannelse ved Omrejse til forskjellige Mejerier. Faktum var

imidlertid, efter hvad Taleren antog, at ingen Elev forblev to Aar paa et Sted. (Jo! Jo!). Den største Part af Lærlinger forbliver ikke to Aar paa et Sted; de vare fornøjede med at være der i ét Aar og forlangte da ofte af Mejersken en Anbefaling, der imidlertid hos Taleren da kun lød paa, at vedkommende havde været en flink Pige. Hvad Uddannelsen for Tiden angik, da kunde den ikke kaldes god. Mejersker og Mejerister kunne lave godt Smør, men dermed var ogsaa alt sagt. Det var en Skandale, at Mejerskerne ikke kunde lave ordentlig Ost; endog den almindelige Mejeriost var meget slet mange Steder. Det burde virkelig fordres, at Mejerskerne vare saa uddannede i deres Fag, at de kunde lave Luxusost, altsaa producere andet end Smør; men hos os var næsten alt andet sat til Side for Smørret. Muligvis var det fornuftigt, men Taleren troede dog, at det Hele vilde faa en anden Gænge, naar Mejerskerne lærte noget mere end nu, og en større Uddannelse var derfor vistnok meget at anbefale.

Docent Fjord troede — som Forholdene nu vare i Danmark — at hvis Landhusholdningsselskabet kunde faa uddannet dygtige Mejersker og Mejerister til Andels- og Fællesmejerierne, havde man hjulpet den største Del af de 70,000 mindre Gaarde, som nu findes i Danmark. Hvorledes Forholdene senere vilde blive i Danmark, vidste han ikke.

Præsidenten gav Greve Ahlefeldt-Laurvigen Ret i, at i Almindelighed vilde Lærlingerne nu om Stunder ikke blive længe paa et Sted, og Taleren vilde derfor anbefale, at man gjorde det samme som han, nemlig opstille den Betingelse, at Lærlingerne for at faa en Anbefaling skulde blive to Aar i Lære; bleve de kun ét Aar, fik de ingen Anbefaling; kun gjorde han Undtagelse med Gaardmandsdøtre, der godtgjorde, at de kunde malke. Af dem fordredes kun en Læretid af halvandet Aar. Det var bedrøveligt, at de Vedkommende ikke ønskede at være mere end et Aar paa Lærestedet, og Taleren syntes derfor, at man absolut skulde sætte sig mod en saa kort Læretid.

Forstander Hansen (Faurbogaard) kunde i flere Punkter være enig med Hr. Bøggild, men mente, at Uddannelsen ikke

behøvede at vare saa længe, som der var talt om, naar der blot gaves theoretisk Undervisning ved Siden af. Lærlinger, der vilde være Mejersker paa større Gaarde, skulde ogsaa være uddannede i at omgaaes mange Folk, og derfor maatte de absolut lære paa de store Gaarde. Der behøvedes imidlertid, som sagt, ikke saa lang Læretid, som man udtaler Ønske om; naar en Lærling mødte nogenlunde forberedt, vilde hun efter et Ophold af ét Aar paa et Sted have seet alt, hvad der var at se. Taleren vilde derfor have, at de, der skulde uddannes til Mejersker paa større Gaarde, ikke skulde blive mere end ét Aar paa et Sted, men derefter skulde der gives dem Lejlighed til ved Rejser at se sig om andre Steder; thi den, der skulde overtage Mejerskegjerningen, var ilde stedt, naar hun kun havde seet ét eller to Mejerier. Der var bestandig talt om, at den theoretiske Undervisning, der skulde gives Mejerilærlingerne, skulde gives dem, efter at de havde faaet den praktiske Uddannelse, men det forekom Taleren ikke rigtigt, og det Heldigste vilde derfor vistnok være, hvis det forøvrigt kunde lade sig gjøre, at faa oprettet Skoler for vordende Mejersker paa de større Gaarde. — Hvad Skolen paa Faurbogaard angik, da var Undervisningen indrettet saaledes, at Eleverne arbejdede om Formiddagen i Mejeriet, medens der om Eftermiddagen gaves en saa omstændelig theoretisk Undervisning, som Eleverne kunde fatte, ligesom de ogsaa indøvedes i at holde Mejeriregnskab. Dette sidste var altid det, det kneb med for Mejerskerne; thi selv om de ogsaa havde udstaaet en toaarig Læretid, skulde de dog først derefter, naar de begyndte deres Gjerning som Mejersker, lære at holde Regnskab.

Præsidenten spurgte Jægermester Friis, om han vilde have, at Lærlingerne skulde blive to Aar paa samme Sted, hvortil

Jægermester Friis svarede: Ja, og det var begrundet i, at i 18 Aars Alderen manglede Lærlingerne endnu de fornødne Forkundskaber.

Præsidenten rettede dernæst det Spørgsmaal til Forst. Hansen, om han kunde gaa med til, at Lærlingerne under den toaarige Læretid skulde tilbringe det ene Aar paa en Gaard

og det andet paa en anden Gaard, eller om han foretrak at følge Hr. Bøggild og lade Læringerne tilbringe det første Aar paa en Gaard og det andet paa 3 forskellige andre Gaarde. Hertil bemærkede

Forstander Hansen, at han kunde følge Hr. Bøggild, blot man kunde faa en god Undervisning bragt tilveje, saaledes at Eleverne forstode, hvad de toge sig for, og ikke arbejdede som Maskiner.

Præsidenten skulde lige over for Forst. Hansens Ytring om, at en etaarig Uddannelse var nok, naar Eleven mødte forberedt, ikke undlade at bemærke, at det jo var klart, at naar Eleven havde lært i Forvejen en Del af det, der fordredes, kunde Læretiden indskrænkes, hvad han ogsaa tidligere havde antydnet, men man var gaaet ud fra, og det var Hr. Bøggild vistnok ogsaa, at Læringerne Intet havde lært i Forvejen.

Forstander Hansen bemærkede lige over for Jægermester Friis, at man vel var nødt til at holde paa Alderen, naar man ikke kjendte Vedkommende, men der var jo dog en Del, som vare vel udviklede i en yngre Alder. Hvad den Forberedelse angik, som Eleverne kunde tænkes at møde med, kunde der f. Ex. henpeges paa, at de tidligere havde arbejdet i et mindre Mejeri.

Jægermester Friis tog ikke nogen Lærling, før hun havde naaet 18 Aars Alderen; det var ogsaa den Alder, Landhusholdningsselskabet havde opstillet som Norm. Selv om det var Gaardmandsdøtre, havde de ofte ikke tidligere havt med de Sager at gjøre.

Forpagter Bokelmann var enig med Jægermester Friis i, at Læretiden skulde være to Aar paa samme Sted. Han troede at kunne sige, at Hovedgrunden til, at der var saa mange slette Mejersker, var, at de kom meget for tidlig af Lære. Taleren bemærkede til Forst. Hansen, at han foretrak én god Recept fremfor mange, da det ellers let kunde gaa Mejerskerne som den Mand, der havde tre Recepter til sine Kreaturer, men da han skulde bruge den ene og ikke vidste hvilken, brugte han noget af dem alle tre.

Professor Segelcke skulde med Hensyn til det sidste

Spørgsmaal, Uddannelsestidens Længde, udtale, at det ikke kom saa meget an paa, hvor lang Læretiden var, som paa den Kraft, der anvendtes paa Uddannelsen. Taleren var vis paa, at ofte paa ét Aar oplæres Folk, der ere lige saa dygtige som andre, der have lært i to Aar, og Spørgsmaalet var derfor, om der var Mulighed for at faa anvendt den Kraft, som skulde til, for at bringe Eleven til at lære, hvad hun skulde, i kort Tid, eller om Forholdene vare saaledes, at man i Regelen kun kunde vente, at Eleven først efter længere Tid vilde have lært, hvad hun skulde. Det var Talerens Ønske, at Hr. Bøggild vilde drive det Hele mere intensivt, end det hidtil var gjort, for paa den Maade at fremme Undervisningen. — Man havde talt en Del om det danske Smør, og det var blevet baade rost og dadlet; men Taleren skulde ikke nægte, at han holdt mest af at høre det rost. Vi havde Venner nok i Udlandet, i Nabolandene, som havde Lyst til at fortælle, at det danske Smør var gaaet tilbage i Kvalitet o. s. v., og vi skulde derfor ikke ogsaa herhjemme yde Bidrag i den Retning; i ethvert Fald burde vi da ikke nedsætte vort Smør. — Naar Etatsraad Tesdorpf hentydede til de Udtalelser, Taleren havde fremført i Kjøge angaaende Fællesmejeriernes Smør, og syntes at opfatte dem, som om Taleren mente, at Fællesmejerierne ikke kunde konkurrere med Herregaardene, da beroede dette vistnok paa en Misforstaaelse, som Taleren selv var Skyld i var kommen tilstede. Hans Anskuelse om Fællesmejeriernes Smør var nemlig i den senere Tid undergaaet en meget væsentlig Forandring, idet han nemlig i Sommer havde havt Lejlighed til at se Smør fra Fællesmejerier, som langt overgik, hvad han tidligere havde seet derfra, og som tydede paa, at de gik fremad. Taleren kunde derfor fuldt slutte sig til Etatsraadens Bemærkning om, at Fællesmejerierne paa mange Steder stode paa en meget fremmelig Fod.

Forpagter Bokelmann: Naar Nogen paatager sig at uddanne Mejersker og ved Læretidens Tilendbringelse giver dem en anbefaling, maa de være saa uddannede, at de fuldt ud kunne staa paa egne Ben, og det troede Taleren ikke

kunde være Tilfældet, uden at de vare to Aar paa et og samme Sted. Det var ikke en af de mindste Vanskeligheder, der vare tilstede for den, der skulde styre et Mejeri, at omgaaes Folkene, og det kunde Vedkommende ikke lære i tre Maaneder.

Præsidenten kunde slutte sig til Forpagter Bokelmann med Hensyn til, at en længere Læretid var nødvendig, dog holdt han ikke paa, at Lærlingerne skulde forblive to Aar paa et og samme Sted. Det var ganske rigtigt, at der var de Lærlinger, der kunde lære paa ét Aar, hvad andre brugte to Aar til, men derom drejede det sig ikke her; der maatte være en Norm at gaa efter. Man fik ikke praktiske Mejersker, uden at de havde gennemgaaet en praktisk Skole. Der skal Erfaring til, inden man kan staa paa egne Ben, men det tager en vis Tid, inden den er opnaaet, og Taleren kunde derfor ikke slutte sig til de Herrer, der mente, at en kort Læretid var tilstrækkelig. Naturligvis gaves der Undtagelser fra Regelen, men dertil kunde der ikke tages Hensyn; der maatte som sagt være en Rettesnor at følge.

Forstander Hansen: Der var naturligvis Forskjel paa, om Mejersken skulde staa paa egne Ben eller ikke, om hun var Mejerske paa en større Gaard, hvor Maskiner o. s. v. vare lagte ind under hende, eller om vedkommende Ejer selv havde Kundskaber i den Retning og tog Del i Styrelsen. Taleren havde færdedes ikke saa lidt paa større Gaarde, og dér havde han seet Lærlingerne gaa et Par Aar, men den meste Tid for Lud og koldt Vand; de toge vel Del i Arbejdet, men fik grumme lidt at vide om det, de toge sig for. At der nu ikke meldte sig saa mange Bønderdøtre som før til Mejersker paa de større Gaarde, var vistnok begrundet dels i, at der var flere Smaabrug, der nu selv toge Nytte af Døtrene, og dels i, at man havde seet, at det ikke var saa heldigt at komme i den Stilling. Det var kun meget faa, der hele deres Tid bleve i den Stilling, hvorimod Gjærningen i de mindre Brug mere faldt sammen med den Stilling, de senere kom til at indtage. Der var Brug for megen mere Uddannelse i en vis Retning, naar Lærlingen skulde være Mejerske i

det større Brug, end naar hun kun skulde være det i det mindre.

Præsidenten takkede Kand. Bøggild for den Flid, hvormed han paa sin Rejse havde indsamlet Materiale til denne Sags Behandling, og for hans Foredrag, samt udtalte Ønske om, at Spørgsmaalet om Mejeripersonalets Uddannelse maatte blive løst paa en heldig Maade for det danske Landbrug.